

hatvanmilliárdos éves költségvetési főösszeg. Nem reális tehát, hogy ők valóban egyenrangú félként vehessenek részt az egyeztetésben. Mivel azonban az államnak az az érdeke, hogy közöttük a vitás ügyek rendeződjenek, ezért mindenhol a világon szolgáltatóként is megjelenik az ilyen ügyekben. Így van ez az egészségügyben is. Egy műhiba sértettje vagy annak hozzátartozója nem tud egyenrangú fél lenni egy intézménnyel folytatott vitában, amely mögött – akármilyen szegény is az egészségügy, de – mégiscsak ott áll az egészségbiztosító óriási, az egyénnel össze nem mérhető méretű intézményi háttér. Nem véletlen tehát, hogy az egészségügyben ugyanígy állami szerepvállalás van. Mindez persze igényel szabályozást, intézményt, igényelne kutatást, nyilvánosságot, szakmai szttenderdeket, átjárhatóságot más ágazatokkal. Összességében tehát a közvetítői szakma igazságügyi, oktatási, munkaügyi területről építkező közös etikai kódexét.

* * *

Tanárok és diákok az iskolai vitarendezésről

*Vélemények a tanár-diák vitahelyzetek intézményi kezeléséről szakképző iskolai tanárok és diákok fókuszcsoportos vizsgálata alapján**

Az iskolán belül zajló konfliktusok kezelését meghatározó tényezők érzékeltetéséhez egy szakképző iskolai tanárok és diákok körében zajló friss kutatás adataihoz fordulhatunk. „Az alternatív vitarendezés, az érdekalapú tárgyalás és a resztoratív technikák bevezetésére vonatkozó program vizsgálata” címmel zajló kutatást az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet munkatársai végezték** 2012-ben. A kutatás célja annak feltárása volt, hogy milyen lehetőségei vannak a hazai oktatási rendszerben a megszokottól alapvetően eltérő konfliktuskezelési eljárásoknak. A kutatás keretében egyebek mellett az iskolákban felmerülő konfliktus-típusok és az ezekre adott válaszreakciók, megoldási módok összegyűjtése zajlott. A fókuszcsoportos vizsgálatok során 18 szakképző intézmény 9–11. osztályos tanulóit és pedagógusait kerestük fel. Az alábbiakban az e körben zajlott beszélgetésekből válogattunk a tanár-diák vitahelyzetek kezelését jól példázó idézeteket.

A beszélgetésekből kiemelt részleteket négy témakörre bontottuk, az idézeteket mind-egyiküknél tanár-diák bontásban tüntettük fel. A konfliktusos helyzetek kezelésére vonatkozóan elsőként az egyeztetési eljárásokkal kapcsolatos véleményeket mutatjuk be, majd a problémák kezelésének másik oldaláról, az intézményváltással végződő vitás helyzetekről gyűjtöttünk példákat. Másik két idézet-csoportunk a vitás helyzetek szereplőire fókuszál: a szülők vitarendezésben betöltött szerepére illetve a diákok tanulmányi teljesítményének értékelésével kapcsolatos főbb kritikákra.

* A program megvalósulását az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából a Munkaerő-piaci Alap támogatja. A szerződésszám és tárgy: FKA-KT-26/2008. szerződésszáma „Az alternatív vitarendezés, az érdekalapú tárgyalás és a resztoratív technikák bevezetése a szakképző intézmények működési és nevelési gyakorlatába” című projekt.

** A vizsgálat megvalósításban részt vevő munkatársak: Ercsei Kálmán, Fehérvári Anikó, Greksa Edit, Györgyi Zoltán, Imre Anna, Kállai Gabriella, Kerényi Tamás, Kovács István Vilmos, Kurucz Orsolya, Mártonfi György, Németh Etelka, Nikitscher Péter, Puskás Szilvia, Sági Matild, Szemerszki Marianna, Tomasz Gábor.

„...ha kimegy az életbe kinek fog szólni?”

Vitarendezés egyeztetéssel

Tanárok:

„Az tetszik az egyeztetőben, hogy egyrészt ott van a diák s az összes szaktanár, akinek gondja van vele... Ott van a gyermekvédelem is, aki vezeti az egész eljárást, és ott a szülő is. Azokban az esetekben, ahol részt vettem egyeztető eljáráson, nagyon fontosnak találtam, hogy a gyerek visszajelzést kapott felnőttek előtt, hogy a szülő hogy érzi magát az ügygel kapcsolatban.”

„A cselekvési terv kapcsán született egy közbülső megoldás, a jóvátétel és ez egész jól működik idén. Így a dohányzással kapcsolatban megvannak a fokozatok, hogy figyelmeztetjük először szóban stb. Más dolgokban is ezt használják már a kollegák. Tehát a diák nem fegyelmi fokozatot kap, hanem amikor például megdobálták a buszmegállót hógolyóval, utána egy napig vagy egy hétig takarítaniuk kellett a járdát.”

„Több olyan fegyelmi tárgyalásos esetet tudok mutatni – azt mondom, hogy legalább húszat, harmincat – amit simán, nevetve meg lehetett volna spórolni, ha a tanár odamegy és azt mondja: kisfiam én ezt veled, anyukáddal megbeszélem hatszemközt, hármásban.”

„Amit mediációig tudtunk elvinni, annak nagy százaléka megállapodással végződik. Ha mediációig nem tudunk eljutni, akkor az a probléma, hogy hiányzik a belátás-tudat bármelyik részről. Leginkább a sértett, nem a sérelmező részéről.”

„...rendezni vitát, vagy konfliktust csak úgy lehet, hogy valamilyen módon törekedjenek a megoldásra. De ők eleve nincsenek azon a szinten, hogy meghallgassák a másikat, megvárják a másikat, hogy tudjon beszélni, bármilyen módon kommunikálni a legalapvetőbb dolgokat.”

„Az az én gyengeségem, ha a diákot az igazgatóhoz kell vinni, mert akkor én vagyok az utolsó senki a szemében.”

Diákok:

„...a probléma megoldása megtörtént, mert megbeszéltük és a végén letisztázódott minden. Mindenki elmondta a saját álláspontját, saját gondolatait. (...) Utána jó viszonyban lettünk a tanárral, most ő tanít engem újra és ő az egyik legjobb tanár, akivel a legjobban vagyok.”

„ – *Kihez fordulhattok, ha egy tanárral problémátok van?*

– Osztályfőnökhöz. Vagy igazából az igazgatóhoz is mehetsz.

– Ahhoz nem érdemes. Már voltam nála.

– Mert bebizonyítja, hogy te vagy a hibás?

– Igen.

– Gondoltam.”

„Ha itt az iskolában hozzászokik, hogy a tanárnak szól, ha valami baj van, akkor, ha kimegy az életbe kinek fog szólni? Erről szól a történet.”

„ – *Tudtok valakiről, aki volt egyeztetőn?*

– Persze a fél osztály. Komolyan. Nem viccből mondtam.

– *És mit mesélnek? Mi történik?*

– Semmi. Azt mondták megvédték őket és ennyi.

– *Megvédték őket? Ki?*

– Hát a tanárok. Nem tudom, nem voltam ott.”

„Öten voltunk, kettőnknek volt fegyelmi: nekem, meg egyik osztálytársamnak. Öt ember volt az, aki mindig röhögött órán, meg rendetlenkedett és akkor volt egy ilyen beszélgetés. Mindenkinek behívták a szüleit, meg a tanárokat – ez nem fegyelmi tárgyalás volt, csak beszélgetés.

– *Akkor együtt ültetek le mind az öten meg a szülők?*

– Igen, együtt.

– *Ki volt ott az iskola részéről?*

– Igazgatóhelyettes, három tanár, meg valami elnök. A fegyelmi bizottság elnöke.

– *Mi lett a beszélgetésnek az eredménye?*

– Alá kellett írni pár dolgot. Alá kellett írni, hogy nem fogunk röhögni, nem fogunk rendetlenkedni. A fiúk nem ülhetnek egymás mellett órán.

– *Ezt elfogadtátok, vagy kénytelenek voltatok elfogadni? Hogy volt ez?*

– Körülbelül kénytelenek voltunk.

– *Mennyire tartható ez most be? Mennyire tartjátok be?*

– Hellyel-közzel.

– *A tanárok részéről most már rendben van?*

– Meg vagyunk bélyegezve.”

„Ez itt alapvetően a végállomás”

Vitarendezés helyett intézményváltás

Tanárok:

„...az osztályomban volt egy olyan probléma, amit szerintem nem nagyon sikerült kezelni. Az eredmény az lett, hogy a kislány kiment magántanulónak, hogy megszabaduljon attól a néhány osztálytársától, akik nem vették komolyan ezt a mediációt. (...) Ami, azt hiszem a lehető legrosszabb megoldás.”

„...most legutóbb volt nálam egy anyuka. A gyerekének drog problémái vannak. (...) Itt sajnos nem volt egyeztető eljárás. A gyerek hónapok óta nem jár iskolába, kergettük össze-vissza, mindenfelé. A végén már csak a Polgármesteri Hivatal segítségével tudtam elővarázsolni őt, nagy nehezen. Mondjuk, ebben az esetben nem hiszem, hogy egyeztető eljárásra van szükség, hanem más szervekhez kell fordulni. (...) Ezt is például szépen megoldottuk, jegyző, családsegítő, gyermekjóléti, mindenki felé jeleztünk, hogy mi legyen, hogy legyen. Ha többen összefogunk, akkor nyilván tudunk neki segíteni. Igazgató úr is engedélyezte, hogy legyen magántanuló, csak vizsgázni jöjjön be, hátha otthon meg tudják egy kicsit jobban fogni.”

„Nálunk csak nagyon radikális intézkedésnek van hatása. Ha kap valaki egy osztályfőnököt, egy igazgatót, nem érdekli. Ha kirakjuk vagy megvonjuk tőle azokat a támogatásokat, amiket kapott – mondjuk a bérlettámogatást – az már igen.”

„Nagyon tetszik és teljes mértékben egyetértek azzal, amit más országokban hallottam, hogy kizárnám őket az iskolából két-három napra, vagy egy hétre, két hétre felfüggesztve. A gyerekek nagy többsége olyan, hogy, amitől tiltjuk azt azért is megteszi. Ilyenkor két hétig otthon foglalkozna vele anyuka, apuka, és akkor meglátja, hogy jobb, ha beküldi. Nekem ez tetszik.”

„Ez itt alapvetően a végállomás, ezért nekünk nem azok a módszereink lesznek se ma, se holnap, amelyek általában egy másik iskolában beválhatnak. Hiszen őket majdnem hogy úgy kell kezelünk, hogy ők itt egy adott állapot. Olyannal ne is próbálkozzál, mert nincs annak értelme, hogy te tőle megszabadulj, hiszen nincs tovább hová mennie a gyerekeknek. Itt azok a módszerek, azok a pedagógiai fogások az eredményesek, amelyek megpróbálnak valamilyen konszolidáltabb állapotot létrehozni.”

Diákok:

„Az osztályomban harmincketten voltak és négy gyereket vittek le szakmunkásba. Én szakközépbe jártam és ők nem értették az egészet. (...) Volt egy lány, aki egy órára, két órára bejött, aztán hazagyalogolt a sorozatát megnézni, őt ezért tették le. A másik hármat pedig azért, mert nem értették.”

„A mi osztályunkban is van most egy ilyen tanár–diák konfliktus, és az a diák el is fog menni innen az iskolából az év végétől.”

„– Nagyon sokan elmentek.

– *A diákok közül?*

– Igen. Azok mentek el, akik miatt volt ez a konfliktus.

– *De elküldték őket, vagy elmentek?*

– Elmentek. Van, akit kirúgtak.

(...)

– *És hogy megy egy ilyen kirúgás, miért rúgták ki őket?*

– Főként az, hogy tanár–diák szokott veszekedni, mert mi köztünk, diákok között nem nagyon volt konfliktus. És akkor jöhet a fegyelmi, és akkor kirúgták.

– Nálunk nagyon könnyű kikerülni, mert kapsz három szaktanárit...

– Szaktanári, osztályfőnöki, másik osztályfőnöki...

– Volt, akit hiányzásért rúgtak ki. „

„Ha nincs semmi beírásom, akkor szabadabb vagyok órákon, hogy úgy mondjam. Ha van szaktanárim, akkor figyelek arra, hogy van szaktanárim, aztán osztályfőnöki, aztán igazgatóim, ahol most tartok, akkor tudom, hogy inkább bekussolok órán.”

„Fegyelmi tárgyalás? Arról mi nem tudunk, ha van is. Viszont már lehetett tapasztalni pár ilyen kis kicsapást, meg ilyeneket. Ebben az évben volt már egy pár. De aki nincs benne, az annyira nagyon nem tudja. Mi is csak hallottuk. Meg észrevettük, hogy eltűntek az emberek. Tehát nem verik ezt nagyra. És nem a koboldok vitték el őket.”

„...itt (a középiskolában) már fenyegethet az a veszély is, hogy kirúgnak az iskolából. Általánosban is sokszor elmondták, hogy az a baj, hogy nem tudok veled mit csinálni, mert ide kötelező járnod, mert még ennyi és ennyi éves vagy. De, ha majd elmész középiskolába, sokszor hallhatod, hogy nem kötelező ide járni. És itt fenyeget egy kis veszély.”

„...apuka azt mondta a 600-adik esély után, hogy türelmetlenek voltunk”

Szülők és iskola

Tanárok:

„Szerintem néha az egyik legnagyobb problémát az jelenti, hogy nem tudunk a szülővel beszélgetni. Sok emberkénél még a fegyelmi tárgyalásra sem tud eljönni – vagy nem

akar, vagy nincs módja. Ily módon azt a harmadik felet, akit be kellene vonni, nem mindig tudjuk bevonni.”

„Volt már olyan esetem, hogy a gyerek még 5–10 perce se vizsgázott le, sikertelen lett a vizsga. Előkerült anyuka és a terem másik végéből elég emelkedett hangnemben kérte ki. Leültettem és elmondtam, hogy nem elégséges a gyereknek a munkája. Az anyuka is megértette és a gyerek is ott volt, részt vett ebben a beszélgetésben.”

„Hát annál kínosabb pillanatom nem volt, mint amikor az ... fegyelmi tárgyalásának a végén apuka azt mondta a 600-adik esély után, hogy türelmetlenek voltunk, és nem adtunk elég lehetőséget. Hogy mi szenvedtünk kudarcot azzal, hogy az ő gyerekét kirúgtuk.”

„Amennyiben nem méri jól föl a helyzetet a szülők, a diákok a képességeiket, ez egy nagyon komoly konfliktushelyzetet okozhat a későbbiekben. (...) És nagyon sokszor a szülő ezt nem hajlandó tudomásul venni. Tehát az iskola, a pedagógus, az osztályfőnök, az igazgató elmondja neki, hogy kéne változtatni. És a szülő köti magát ahhoz, hogy nem és akkor itt jut el odáig, hogy sokszor azzal érvel a szülő, hogy mert a fia nagyon jól érzi magát itt az iskolában. Hát igen, jól érzi magát, de hát az önmagában nem elég.”

„Meglátásom és tapasztalatom szerint van egy olyan probléma is, hogy a kommunikáció az iskola és a szülő között zavart. Nagyon sok esetben hiába mondjuk el a szülőnek, hogy kedves szülő, nagyon édes, nagyon aranyos, nagyon kedves a gyerek, de erre ő nem alkalmas. A szülő nem hiszi el. A szülő azt gondolja, hogy az ő gyereke aztán mindent, aztán nagyon és abszolút, és több kört megfuttat a gyerekért, fölöslegesen. A gyerek halálra halmozta a kudarc élményeket, nem jó neki az osztályban. A gyerek se akar itt lenni. Akkor mi is, tanárok, belátjuk, hogy nem és a szülőt ideültetjük. És a szülő támadásnak veszi azt, amikor megmondjuk, hogy figyelj, kedves szülő, a te gyereked ebben, abban, másban jobb. Vigyed el légy szíves, mert neki ez itt nem lesz jó. Tehát ab ovo zavart sok esetben a kommunikáció a tanár és a szülő, vagy az iskola és a szülő között.”

„Itt szembesül nálunk azzal, hogy egy tanulási folyamat közepe vagyunk, mert a diák jön valahonnan és megy valamerre. Akkor lehetnénk sikeresek, hogyha ez egy felépített valami lenne, ha megkapná mondjuk óvodás kortól, vagy otthonról. (...) Nehezebb is megtalálni azokat a pontokat, mire idekerül már. Mi mindenben keresztül megy. Sok-sok év óta benne van ebben a folyamatban.”

„Sokat beszélünk a családi háttérrel. (...) A szülőnek dolgoznia kell, ettől működik. Célokot kell adni a gyerekeknek (...) És mi nem tudunk mit tenni, ha ezt nem kapja meg a gyerek, kész. Meg tudjuk tenni, amit nekünk meg kell, de ha nem működött, akkor olyan, mintha a háromlábú széknek az egyik lábát kivenném, és megpróbálnám felállítani. Soha az életben nem fog.”

„A gyerek úgy jön ide, ahogy idejön. Családi háttér gyakorlatilag nincs. Nincs kire támaszkodnia, aki az iskolának partnere abban, amit a gyerekekkel el kéne, hogy kövessünk. (...) A család hiányosságait, azt nem tudja, meg nem is dolga megadni az iskolának, képtelen is arra, hogy pótlólagosan bármit is ebből visszaadjon a gyerekeknek, vagy megadjon a gyerekeknek.”

„A szülők örülnek ám, hogy mi ezeket a gyerekeket felkaroljuk. Sokat látogatunk, elmegyünk családokhoz, tehát a szülőkkel van, hogy úgy tudunk kommunikálni, hogy ő be se jön, hanem mi megyünk hozzá.”

„Ide a szülők nagyon nehezen jönnek, főleg a legproblémásabb gyerekek szülői. Vagy nincs is szülő egyáltalán. Nagyon örülünk, ha egy szülő bejön, mert akkor tudunk kivel beszélni, a diákokon kívül.”

„Sok osztályban nagyon jól működik a szülő-tanár-osztályfőnök kapcsolat telefonon. Az iskola 67%-a bejár más térségből. A szülők onnan, főleg kis településekről a munkájuk miatt, a mezőgazdaság miatt nagyon ritkán tudnak ide bejönni. Nagy szülő-járás nincs ebben az iskolában. A telefon az az egyetlen olyan kapocs, a mobiltelefon óta, hogy igazán meg tudják találni egymást. Sok osztályfőnök megadja a mobilszámát.”

„A családban is mindig meg kell találni azt a személyt, akihez lehet kapcsolódni. Lehet, hogy éppen nem az anyuka otthon a főnök, hanem a nagymama, vagy más az, akin keresztül lehet hatni a gyerekekre. Ha tudom, hogy az apjától fél és azt mondom neki, hogy mindjárt felhívom apádat, és akkor rögtön fogja csinálni azt, amit mondok neki.”

„Ezek a konfliktusok abból adódnak, hogy a gyerek elmondja otthon a történetét, de mivel némely szülők nem tartják a kapcsolatot az iskolával és a gyerekek a bemondására bejönnek, kiderül itt az első mondatok után, hogy nem is úgy történt.”

Diákok:

„ – Nálunk volt rá példa, hogy volt egy tanár és egy diák, és a tanár máshogy osztályozta, mint a többieket. Akkor bejött az édesanyja, és elmondta, hogy a diáknak ezek a problémái. A tanár azt mondta, rendben, változtatni fog. Egy hétre rá változatlan maradt a helyzet. Csak megígérte, de ettől függetlenül nem változtatott semmit.

– *A szülők nem jöttek többet?*

– *Azóta már magántanuló.”*

„ – *Mennyire jellemző az, hogy esetleg szülő-iskola között alakuljon ki konfliktus? Ilyen téren mi a tapasztalatotok?*

– *Hogyha magamból indulok ki, akkor a szülők nem igazán tudják, hogy egyáltalán mi folyik itt az iskolában. Kevesen mondják el otthon, hogy mi volt éppen a suliban.”*

„...neked egy kettős vágion hajtat?”

Az értékelés kritikái

Tanárok:

„Szerintem a tanár-diák konfliktus nem annyira jellemző. Nyilván minden gyerek válogat a tanárok közül, tehát egy – már bocsánat – fizika szakos általában kisebb népszerűségnek örvend, mint egy történelem szakos, aki végigbohóckodhatja az órát, ha úgy alakul. Kicsit nyilván más a tanítási stílus egy töri órán vagy egy magyaron. De szerintem a gyerekeknek van egy olyan eszközük, amivel mindenképpen kifejezhetik a véleményüket, és ez a tanári értékelés, ami minden évben ilyenkor, év végén van.”

„Elsőben hozzák az általános iskolában szerzett élményeiket. (...) Mindig azt mondom, hogy jó, az ott volt, azt le lehet zárni. Most nézzük, hogy itt mik a lehetőségek. Mennek a nagy hegyi beszédeink, hogy mi nem azért vagyunk, hogy ellenséggé váljunk, hanem azért, hogy segítsünk. Kell egy időszak, hogy ezt megértsék, hogy gyerekbarátként próbálunk közelíteni feléjük. Amikor már látják, hogy ez nemcsak szólam, hanem valójában is, a gyakorlatban is ez érvényesül, az olyan 9. év vége, 10. Onnantól kezdve már azt hiszem, hogy sokkal jobban kezelhetőek, nem?”

„ – *A tanár-diák konfliktus kapcsán milyen problémákkal keresik meg Önöket?*

– Igazságtalan osztályzás, nincsen beírva jegy. Órán volt, és hiányzást írnak be, tehát ilyen banális. Én tudtam az anyagot, de rosszabb osztályzatot kaptam. Nem is írtam dolgozatot. Nem is voltam az órán és beírt egy egyest, ez például gyakori. Olyan problémával nem szoktak, hogy mondjuk egy tanárral szemben fölmerülne az, hogy nem jól tanít. Ilyenek ritkák, ezek nem jellemzőek.”

„Elég sok beszélgetés, meg elég sok – idézőjelben mondom – veszekedés származik egy olyan szituációból, amikor azt a szemléletet próbáljuk meg legyőzni, hogy elég nekem a kettes. Ez nagyon sok esetben megjelenik. Ma már számolnak a diákok, akár még az érettségi vizsgán is, és ennek az a következménye, hogy egy nagyon alacsony szintnél ha úgy érzi, hogy ez megvan, akkor onnantól kezdve nem dolgozik tovább. Ezt nehezen viseljük, én, személy szerint különösen, ezért bizony ez komoly konfliktusokat is eredményez, mert ugyanakkor nagyon sokszor azzal szembesülök, hogy aki velem szemben áll, az egész egyszerűen nem érti azt, hogy nekem ez miért probléma? Megvan a kettese, elérte azt, amit akar, akkor mit akarok még tőle a továbbiakban? Racionálisan értem, csak érzelmileg nem tudom elfogadni ezt a fajta magatartást. Főleg akkor, amikor adott esetben több évig ismervén a diákot, szent meggyőződése az, hogy ő ennél sokkal többre lenne képes. Ez az, amit a kollegám mond, hogy nagyon nehezen tudunk hajtani, ezen a keréken, mert az eléggé be van ragadva.”

„Ezek a gyerekek mások, mint régen. Ezek a digitális bennszülöttek, ők ezekkel a kutyákkal születtek meg. Mi pedig bevándorlók vagyunk ebben a világban, míg az ő életük erről szól. (...) A kimenetnél viszont komoly követelmények vannak. Egy másfajta gyerek motiváció nélkül, értékrendszeri válsággal ideérkezik (...) Más a gyerek, más az érték, nem motivált, keveset hoz általánosból, mert mindent ráhagytak, és kint meg ugyanannyit kell teljesítenie, mint eddig teljesíteni kellett. Azt tapasztaljuk, hogy egyre nehezebben ugorják meg azt a léccet, amit hát eddig sem volt annyira könnyű, de azért megugrották. Azt tapasztalatom, hogy ez így együtt nehéz.”

„Alapjában onnan kell indulni, hogy a szakiskolai osztályok, és most már lassan a szakközepesek is, a tanulás iránti igen csekély motivációval érkeznek. Alapjában véve nincsenek azoknak a készségeknek a birtokában, amivel a nyolcvanas években. Nem hoz felszerelést, nincs füzet, ha kap tollat, vissza se adja, következő órán már az sincs. Létszámában is nagy, és az egész hozott kulturátlanságával is nehezen kezelhető gyerek társaság.”

„A minőségi szakképzés, meg az, hogy valakit a hátrányoktól idehozzunk, az olyan út, amik nem férnek meg együtt. Ebből a gyerektársaságból nem lesz minőségi szakmunkás. De még ezeken belül is az, aki haladni tudna, nyilvánvalóan azt fogja mondani, hogy miért kapok én arra kettést, hogy megcsinálom, ő meg arra kap kettést, hogy mit tudom én gyöngyöt fűz annyi idő alatt, mert arra képes.”

„Még nincs, vagy nem lehet reális jövő képet állítani a gyerek elé. Ha megkérdezi, hogy miért tanuljak, nem tudom neki megmondani, hogy mi lesz belőle. Sajnos azt lehet mondani, hogy ugyanaz, mint ha nem tanulsz. (...) Tehát semmi nem ösztönzi, motiválja arra őket, hogy tanuljanak. Ha ilyen célokat akarok mondani, hazudok valamit. Mert nem felel a valóságnak.”

„Klasszikus probléma, hogy a nullára értékelhető produkció után, megkérdezi az ember – főleg kilencedikeseket –, na és általános iskolában mi volt ilyenkor, mit mondtak. Azt mondták, hogy üljél le. Mire osztályoztak? Elmondják, hogy elmentek bevásárolni a ta-

nító néninek, meg valamelyik odajön hozzám az óra végén, hogy »jól viselkedtem«. Nagyon örülök neki, ez lenne a cél. »És akkor most kapok ötöst érte?«

„A kilencedikeseknél fontos a dicséret, önteni kell rájuk a legkisebbért is.”

„...elfogadják az értékelést. Egymással szoktam őket értékelteni, hogy te erre hányast adnál? De ők rosszabbat adnak. Kritikusabbak.”

„...nálam aki már bukik, azt nem zavarja, hogy megbukik. Közzé szoktam tenni, hogy most itt a lehetőség, itt az egész osztály, javítasz-e, vagy megbuksz? Őt nem érdekli, kijelenti mindenki előtt. Nálunk csak az ilyen bukik végül, mert a kettést kiverem bárkiből. Úgy vagyok vele, hogy aki meg akarja buktatni magát, annak engedem.”

„...az ösztöndíj motiválta őket, a kisebbségi ösztöndíj, mert ott nem volt mindegy, hogy mennyi az átlag. (...) Még az sem volt mindegy, hogy hittanra mi volt beírva, megfelelt vagy kiválóan megfelelt, mert a kiválóan megfelelt, az az ötös.”

„Azt szoktam nekik mondani, mikor arra hajtanak, hogy csak kettes legyen: oké bemész a fodrászatba, neked egy kettes vágjon haját? Nekem ne, ne vágjon, aki kettessel végzett az nekem ne vágjon haját.”

Diákok:

„ – *Ha tanár lennék, akkor mi hatna rád, mi az amit tőlem elfogadnál annak érdekében, hogy az órai magatartásod jobb legyen?*

– Hogyha rosszalkodnék, maga mit tudna csinálni? A harmadik egyesnél megállnék.”

„ – *...mi az, ami rád hatna?*

– Rám? Hát nem szoktam rossz lenni. Nekem is az egyesek hatnának szerintem, ha sokat beírna.

– Szerintem a szaktanári, az azért egy kicsit durvább.

– Nekem az nem. Fegyelmi kéne.

– Rosszabb a jegy, mert a jegyet azt nem lehet kijavítani.”

„ – *Mi kell ahhoz, hogy egy tanár tudjon fegyelmet tartani, milyennek kell lennie?*

– Megfogja a tanulókat, a közös pontot megtalálja. Ha megért engem, hogy miért csinálom azt, akkor meg tudjuk beszélni és el tudjuk kerülni, hogy azt csináljam.

– *Mivel lehet hatni rád?*

– Pénzzel.”

„Azért az nagy különbség, hogy ő azért kapott rosszabb jegyet, mert rossz volt, te meg azért, mert nem tudtad az anyagot. Tehát téged feleltettek, azért az egy kicsit más.”

„Azt mondta, hogy annyi egyest kap, ahány másodpercig nem ül át arról a helyről másik helyre. És 14 mp-ig nem ült át, és így írta az egyeseket. 14 egyest beírt egy kockába. Érdekesen nézett ki. (...) Jobbra nézek, akkor kapom az egyest. Csak, hát ezekkel az a gond, hogy nem biztos, hogy a tudás alapján kapja majd a gyerek az év végén a jegyet, hanem az alapján, hogy beszélgetett, és akkor bukjon meg, pedig mondjuk a tananyagból ötösei vannak. Ennek itt van a hátulütője. Annyira nincs visszatartó ereje, mármint semmi, nála nem volt. A 14 egyesét követő órán is repülőket dobált a tanárnak. Még jobban kiakadt tőle az ember.”

„Szólhatunk, csak az a probléma, hogy a tanár, az tanár. Mindig a tanárnak van igaza, tehát ő ki tudja magyarázni úgy, hogy az jöjjön le, hogy az adott diák maga a sátán, meg hogy volt értelme beírni neki, meg hogy megvan, hogy miért írta be.”

„Amíg magasabb volt a mérce, a ponthatár, amennyivel be lehetett kerülni – az átlag 3,6 meg 3,7 felett volt –, addig más volt a légkör. Színjátészó kör, énekkarosok, sportolók, minden. Most? Már mind azok az emberek, akik ilyeneket csináltak, nem nagyon vannak itt. Ebből is látszik, hogy az iskola színvonala megy lefele. Ez nem a tanárok hibája, hanem nem tud mást csinálni az iskola. Muszáj rátapadnia, mert amúgy meg összevonják más-sal, vagy esetleg bezárják. Ez egy szükséghelyzet.”

„– Sokan fejre osztályoznak.

– *Olyankor nem szoktatok szólalni?*

– Akkor kapunk még egyet!

– Felesleges.

– Hiába szólunk, akkor az van, hogy maradjunk kussban, mert diákok vagyunk.

– Egyet szólsz, kettőt kapsz!”

„– Nekem volt már olyan, hogy felálltam, kimentem óráról, nem is egyszer. (...) Nem voltam előtte iskolában, és ugyanúgy meg kellett írnom a dolgozatot. Nem tudtam semmit, azt mondtam, hogy írjon be hiányzónak a tanárnő. Hozok ügyis igazolást. Felálltam, kimentem.

– *Ehhez mit szólt? Beírta az igazolatlant?*

– Nem, beírt két egyest. Ez viszont nem korrekt, úgy gondolom.

(...)

– *Mi lett volna a korrekt?*

– Azt mondja, hogy következő órán megírom a dolgozatot. Akkor addigra bepótolom, megtanulom, aztán megírom. Nem úgy, hogy nem voltam 2 hétig iskolában, és akkor bejöttem első nap, hétfőn, és írjam meg ezt a dolgozatot. Azt sem tudtam, hogy kiről van szó. Bementem, azt mondták, hogy témazáró. Azt sem tudtam, milyen rendezvényen vagyok. Hát jó, hogy kimentem!”

„...mondta, hogy inkább ne menjünk bele a vitába, mert ügyis én járok szarul. Mondjuk, ebben van valami, mert érettségim úgy szórakoznak velem, ahogy akarnak. Az a tanár fog érettségiztetni, akivel 4 évig tanulom. Annyira felesleges vitázni vele. De most, ha megbukok magyarból, el se jutok az érettségiig. Nem tudok mit csinálni. Ha elkezdek vele vitázni, vagy érettségim buktat meg, vagy most év végén, egyik sem jobb.”